

L'ACABADORA

MICHELA MURGIA

L'ACABADORA

Traducció de Mercè Ubach

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició en llengua catalana: maig del 2011

Títol original italià: *Accabadora*

© 2009 Michela Murgia
© de la traducció: 2011 Mercè Ubach

Drets exclusius en llengua catalana:
Raval Edicions SLU, Proa
Peu de la Creu, 4
08001 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-248-2
Dipòsit Legal: B-11.021-2011
Composició: Víctor Igual, SL
Impressió: Reinbook

PROHIBIT COPIAR.
TOTS ELS DRETS RESERVATS.

*A la meva mare.
A totes dues.*

CAPÍTOL U

Fillus de anima.

És així com en diuen, dels nens nascuts dues vegades, de la pobresa d'una dona i de l'esterilitat d'una altra. Maria Listru, fruit tardà de l'ànima de Bonaria Urrai, era filla d'aquest segon part.

Quan la vella es va aturar sota el llimoner a parlar amb la seva mare, Anna Teresa Listru, la Maria tenia sis anys i era l'error després de tres encerts. Les seves germanes ja eren unes senyorettes i ella jugava tota sola per terra, fent un pastís de fang pastat amb formigues vives, amb la cura d'una doneta. Movien les potes vermelloses en la massa, i morien lentes sota la decoració amb flors silvestres i el sucre de sorra. Sota el sol violent de juliol el dolç li creixia a la mà, bonic com ho són de vegades les coses dolentes. Quan la nena va aixecar el cap del fang, va veure al seu costat la Tzia¹ Bonaria Urrai que somreia, a contrallum, amb les mans descansant sobre el ventre pla, sa-

1. En sard, tractament que expressa alhora familiaritat i respecte, només en part equivalent a «senyora». (*N. de la t.*)

dolla d'alguna cosa que li acabava de donar Anna Teresa Listru. No va ser fins temps després que la Maria va entendre què era exactament.

Se'n va anar amb la Tzia Bonaria aquell mateix dia, duent en una mà el pastís de fang i a l'altra, un cistell ple d'ous frescos i julivert, miserable viàtic d'agraïment.

La Maria, mentre somreïa, intuïa que en alguna banda hi devia haver un motiu per plorar, però no va aconseguir que li vingués al cap. També es va perdre el record de la cara de la seva mare mentre ella s'allunyava, com si ja l'hagués oblidat feia temps, en el misteriós moment en què les filles decideixen totes soles què és més bo per pastar amb el fang dels pastissos. En canvi, va recordar durant anys el cel calorós i els peus de la Tzia Bonaria dins les sandàlies, l'un amagant-se sota la vora de la faldilla negra i l'altre sortint-ne, en un ball mut el ritme del qual les cames seguien amb prou feines.

La Tzia Bonaria li va donar un llit per a ella sola i una habitació plena de sants, tots dolents. Allà, la Maria va comprendre que el Paradís no era un lloc per als nens. Durant dues nits va vetllar en silenci, amb els ulls oberts a la foscor per copsar llàgrimes de sang o el centelleig de les aurores. La tercera nit es va deixar vèncer per la por del Sagrat Cor amb el dit alçat, que el pes de tres rosaris sobre el pit regalimant feia visiblement amenaçador. No va resistir més, i va cridar.

La Tzia Bonaria va obrir la porta a penes un minut després, i va trobar la Maria llevada, dreta al costat de la paret, abraçant-se al coixí de llana hirsuta que havia triat com a gosset de drap perquè la protegís. Llavors va mirar la talla ensangonada, que li va semblar més a prop del llit que mai. Es va posar la imatge sota el braç i se la va emportar sense dir res; l'endemà també van desaparèixer del bufet la beneitera amb santa Rita dibuixada a dins i l'anyell místic de guix, rinxolat com un gos vagabund, ferotge com un lleó. No va ser fins al cap d'una mica que la Maria va reprendre l'avemaria, però en veu baixa, perquè la Mare de Déu no la sentís i se la prenguésseriosament en l'hora de la nostra mort amén.

No era fàcil saber quants anys tenia la Tzia Bonaria llavors, però eren anys que s'havien aturat feia anys, com si hagués envellit de cop per decisió seva i ara esperés, pacient, que vingués a trobar-la el temps endarrerit. La Maria, en canvi, havia arribat massa tard al ventre de la seva mare, i des de ben aviat s'havia acostumat a ser l'última preocupació d'una família que ja en tenia més del compte. Per contra, a casa d'aquella dona experimentava la insòlita sensació d'haver esdevingut important. Al matí, quan deixava la porta enrere i s'encaminava a l'escola estrenyent els llibres, tenia la seguretat que, si es girava, la trobaria allà

mirant-la, recolzada al marc de la porta, com si volgués sostenir-ne els perns.

La Maria no ho sabia, però era sobretot de nit que la vella hi era, en aquelles nits comunes, sense cap pecat al qual donar la culpa d'estar desperts. Entrava a l'habitació sense fer soroll, s'asseia davant del llit on ella dormia i la mirava en la foscor. En aquelles nits, la nena, que creia que ocupava el primer lloc en els pensaments de Bonaria Urrai, dormia sense comprendre encara el pes de ser la seva única preocupació.

A Soreni, entenien més que bé per què Anna Teresa Listru havia donat la filla petita a la vella. Ignorant els consells dels de casa, havia fet un mal casament, i s'havia passat els quinze anys següents queixant-se d'aquell home, que es va mostrar capaç de fer bé només una cosa. Davant les veïnes, a Anna Teresa Listru li agradava lamentar-se que el seu marit no hagués aconseguit ser-li útil ni a l'hora de la mort, tenint l'encert, per exemple, de dinyar-la a la guerra per deixar-li una pensió. Declarat inútil per a desgràcia seva, Sisinnio Listru havia finat tan estúpidament com havia viscut, esclafat com un gra de raïm dins la premsa, sota el tractor de Boreddu Arresi, per a qui de tant en tant feia de jornalier. Enviudada i amb quatre filles, Anna Teresa Listru havia passat de pobra a miserable, i havia après a fer bullir a l'olla –deia– fins i tot l'ombra del campanar. Ara que la Tzia Bonaria li havia demanat la Maria per filla, li sem-

blava mentida que cada dia pogués posar a la miqueta un parell de patates dels camps dels Urrai. Si el preu era la criatura, tant se valia: de criatures encara li'n quedaven tres.

En canvi, ningú no entenia realment per què, a la seva edat, la Tzia Bonaria Urrai s'havia ficat a casa la filla d'una altra. Els silencis s'allargassaven com ombres quan la vella i la nena passaven juntes pels carrers, suscitant reguitzells de murmures a mitja veu als escons del veïnat. A Bainzu el tabaquer el feia feliç descobrir que, en envellir, un ric també necessita un parell de mans perquè li eixuguin el cul. Però Luciana Lodine, la filla gran del lampista, no veia la necessitat de procurar-se una hereva perquè s'encarregués del que podria fer qualsevol serventa ben pagada. A Ausonia Frau, que de culs en sabia més que una infermera, li agradava donar la conversa per acabada sentenciant que ni les guineus no volen morir soles, i després d'això ningú no tenia res per afegir.

Certament, si no hagués nascut rica, Bonaria Urrai hauria acabat com totes les dones que perden l'home, per comptes de quedar-se una *fill'e anima*. Vídua d'un marit que mai no s'hi havia casat, en unes altres condicions potser hauria estat una bagassa, o bé una monja d'estar per casa o fins i tot de clausura, amb els finestrons sempre tancats i vestida de negre fins a l'últim alè de vida. El que li havia robat el vestit de núvia havia estat la guerra, tot i que al poble hi havia qui deia que

no era veritat que Raffaele Zincu hagués mort al Piave, que, murri com era, havia trobat una altra dona allà, i que s'havia estalviat el viatge per venir a donar explicacions. Potser era aquest el motiu pel qual Bonaria Urrai era vella des que era jove i pel qual no hi havia cap nit que a la Maria li semblés tan negra com les seves faldilles. Però el poble era ple de viudes de marits vius, ho sabien les dones que feien safareig i també ho sabia Bonaria Urrai, i per això quan sortia cada matí a comprar el pa calent al forn caminava amb el cap alt i no s'aturava mai a parlar amb ningú: tornava a casa més tibada que la rima d'una octava reial cantada.

A l'hora de prendre la decisió de tenir una *fill'e anima*, allò més difícil per a la Bonaria no havia estat, de ben segur, la curiositat de la gent, sinó la reacció inicial de la nena que s'havia emportat a casa. Després de sis anys de compartir cada nit l'aire d'una sola habitació amb les seves tres germanes, era evident que l'espai que la Maria considerava seu no anava més lluny d'allà on li arribava el braç estirat. El trasllat a casa de Bonaria Urrai va trastocar aquesta geografia interior; entre aquelles parets els espais exclusivament seus eren tan amplis que la nena va trigar unes quantes setmanes a comprendre que ningú no trauria el nas per cap porta de les nombroses habitacions tancades per dir: «Això és meu, no ho toquis». Bonaria Urrai no va cometre mai l'error de convidar-la a

sentir-se com a casa, com tampoc no va dir cap de les banalitats a què es recorre per recordar als convidats que de cap de les maneres no són a casa seva. Es va limitar a esperar que els espais que durant anys havien quedat buits anessin adoptant a poc a poc la forma de la nena i quan, al cap d'un mes, les portes de les habitacions es van obrir i es van quedar obertes, li va fer l'efecte que no s'havia equivocat de deixar fer a la casa. Quan es va sentir prou forta gràcies a la nova confiança adquirida entre aquelles parets, la Maria va començar a mostrar-se cada vegada més encuriosida per la dona que l'havia portat a viure-hi.

–De qui sou filla, vós, Tzia? –li va dir un dia, amb la boca plena de minestra.

–El meu pare es deia Taniei Urrai, era aquell senyor d'allà...

La Bonaria va assenyalar la vella foto enfosquida que hi havia penjada sobre la llar de foc, on Daniele Urrai, enravenat dins l'armilla de vellut, aparentava potser trenta anys, i a la nena li podia semblar qualsevol cosa menys el pare de la vella que tenia al davant. La Bonaria li va llegir la incredulitat a la cara rosada.

–Aquí era jove, jo encara no havia nascut –va precisar.

–I de mama no en teníeu? –la va encaçar la Maria, que evidentment no se sentia gaire familiaritzada amb la idea que una pogués ser filla d'un pare.

–És clar que en tenia, es deia Anna. Però ella també es va morir fa molts anys.

–Com el meu pare –va afegir la Maria, seriosa–. De vegades ho fan.

La Bonaria es va quedar estupefacta amb aquesta remarca.

–Com?

–Que ho fan. Morir abans que nasquem. –La Maria la va mirar, amb paciència. I va afegir, de mala gana:– M’ho va dir la Rita, la filla de l’Angela Muntoni. A ella el pare també se li va morir abans.

Durant l’explicació, la cullera s’agitava en l’aire com la batuta d’un director d’orquestra.

–Sí, n’hi ha que ho fan. Però no tots –va dir la Bonaria, observant-la amb un somriure vague.

–Tots no, és clar –va convenir la Maria–. N’ha de quedar almenys un. Pels nens. És per això que els pares sempre són dos.

La Bonaria va assentir, ficant al seu torn la cullera dins la sopa, convençuda que aquella conversa s’havia acabat.

–Vosaltres éreu dos?

La Bonaria per fi ho va entendre i, sense deixar de menjar, va parlar en el to quasi casual que havia emprat fins aquell moment.

–Sí, érem dos. El meu marit també es va morir.

–Oh. Està mort... –va fer la Maria al cap d’un moment, sense decidir-se entre l’alleujament o l’aflicció.

–Sí –va fer la Bonaria, també amb un posat seriós–. De vegades ho fan.

Amb el confort d'aquella estadística personal, la nena va tornar a posar-se a bufar la minestra suaument. De tant en tant, alçant els ulls del vapor de la cullera, topava amb els de la Tzia Bonaria, i li venien ganes de somriure.

A partir d'aquell moment, quan la Bonaria sortia a comprar el pa al matí, la Maria va agafar el costum d'esperar-la asseguda a la taula de la cuina, gronxant les cames, mentre comptava en silenci els cops de les sabates de goma contra la cadira, fins al número més alt que se sabia. Al cap d'unes tres vegades cent, la Tzia Bonaria tornava, i llavors, abans d'anar a l'escola, menjaven pa calent i figues al forn.

–Menja, Maria, que et creixeran les tetes! –li deia la Tzia, tustant-se amb una mà el poc pit que li quedava.

Rient, la Maria es menjava les fruites de dues en dues, i després corria a la seva habitació amb les llavorettes de les figues encara entre les dents per veure què, perquè tot el que deia la Tzia Bonaria era la llei de Déu sobre la terra. Tot i així, en els tretze anys que va viure amb ella, la Maria no li va dir mama ni una sola vegada, perquè les mares són una altra cosa.